

Dr. sc. Tonko Žabica

Redoviti profesor na Fakultetu za turizam i vanjsku trgovinu Dubrovnik

ZNAČAJ UNAPREĐENJA MATERIJALNE OSNOVE ZA RAZVOJ NAUTIČKOG TURIZMA

UDK/UDC: 338.48:656.6

JEL klasifikacija/JEL classification: L83, Q25

Pregledni rad/Review

Primljeno/Received: 1. listopada 1999./October 1, 1999

Prihvaćeno za tisak/Accepted for publishing: 18. srpnja 2000./July 18, 2000

Sažetak

Društveno ekonomski uvjeti su bitan čimbenik razvoja i unapređenja nautičko-turističke djelatnosti, posebice kad se to odnosi na materijalnu osnovu i izgradnju.

Pod materijalnom osnovom i izgradnjom se podrazumijevaju: izgradnja novih objekata, rekonstrukcija i modernizacija što obuhvaća turističke luke tipa "marine". One čine osnovnu bazu u okviru nautičko-turističke ponude. Značajni čimbenici u okviru nautičko-turističke ponude su lokacija, izbor i izgradnja nautičkog središta, te njihova klasifikacija, jer marina predstavlja krajnji domet nautičko-turističke receptive.

Ključni pojmovi: nautički turizam, materijalna osnova, nautičko-turistička ponuda, morska obala, turistička luka.

UVOD

Brojni društveno-ekonomski, tehnički, kulturni, radni i zdravstveni resursi i prateće im pojave uzrokuju intenzivnu koncentraciju turističkih tokova na vodenim prostorima.

U suvremenom svjetskom turizmu nautički turizam glede kvantitete i kvalitete ima istaknuto mjesto. Pridavanje značaja toj gospodarskoj grani čine ga dalekosežnom društveno i gospodarsko korisnom djelatnošću. On

svakim danom poprima nove oblike i impulse, te tako inoviran postaje jednim od najdinamičnijih vidova turizma.

Čimbenici brzog razvoja nautičkog turizma su ujedno i čimbenici ubrzanog i dinamičnog gospodarskog i društvenog razvoja najbogatijih zemalja svijeta. Prostor u kojem se odvijaju sve nautičko-turističke aktivnosti trebao bi imati posebne sadržaje koji bi se bitno razlikovali od turističke ponude na kopnu. Zbog toga se ovaj vid turizma koristi različitim turističkim uslugama, a ponuda mu je specifična s obzirom na strukturu i probirljivost nautičke klijentele.

Na organiziranje i razvoj nautičkog turizma izravno utječe više primarnih, objektivnih ekonomskih i društvenih faktora. Objekti u nautičkom turizmu su cjelokupna *materijalna osnova* tj. supra - i infrastruktura, smještena u prirodnim i izgrađenim prostorima.

Objekti u nautičkom turizmu su osnova nautičko-turističke ponude, pa su time značajni i ekonomski efekti koji iz toga proizlaze. Dok subjekti u nautičkom turizmu tvore jedinstvenu društvenu pojavu, objekti su ekonomska kategorija.

Nautičko-turističke luke su jedan od *osnovnih - primarnih materijalnih činilaca* u nautičkom turizmu. Njihova je izgradnja prioritetna s obzirom da im je takva i uloga s aspekta ekonomske funkcije i društvenog sadržaja.

Zbog toga izgradnja marina je značajna i prioritetna. One, zapravo, predstavljaju *krajnji domet nautičko-turističke receptivne ponude*, a ujedno objedinjuju širok spektar ekonomskih i društvenih djelatnosti.

Ekonomska opravdanost i optimalnost ulaganja u nautičkom turizmu ovisi o korištenju ukupnih proizvodnih društveno-ekonomskih uvjeta na određenom prostoru. Ulaganja u objekte nautičkog turizma i njihovu rentabilnost određuje niz faktora, pa koncepciju razvoja nautičko-turističke ponude treba gledati kroz nova ulaganja, revitalizaciju, intenzifikaciju i nove investicije, što bi još više trebalo pridonositi unapređenju nautičko-turističke djelatnosti i cjelokupnoj *materijalnoj osnovi*.

1. MATERIJALNA OSNOVA I IZGRADNJA

Izgradnja suvremene materijalne osnove značajan je i važan čimbenik razvoja i unapređenja nautičkog turizma.

Pod materijalnom izgradnjom u nautičkom turizmu podrazumijevamo:

- izgradnju novih objekata - kapaciteta,
- proširenje, dogradnju - rekonstrukciju i
- modernizaciju s inovacijama.

Materijalna osnova i izgradnja u nautičkom turizmu usmjereni su na slijedeće ciljeve i objekte;

- a) turističke luke različitog tipa, namjene i veličine,
- b) nautičko-turističku flotu,

- c) vezove uz obalu, sidrišta, privremena skloništa,
- d) zimovališta, skladišta, radionice, parkirališta, istezališta, dizalice,
- e) brodogradilišta, servisne radionice, parkirališta, istezališta, dizalice,
- f) trgovinsko-opkrbne i turističko-ugostiteljske objekte,
- g) prateće infrastrukturne objekte (objekti za dokolicu, šport i razonodu, stanice za opskrbu, razni prateći objekti i dr.).

Ovo je samo dio široke lepeze materijalne osnove i investicijske izgradnje u nautičkom turizmu.

Jedan od osnovnih - primarnih materijalnih činilaca u nautičkom turizmu su *turističke luke*.¹

2. TURISTIČKE LUKE I NJIHOVE FUNKCIJE

Luke općenito predstavljaju središta prometa, trgovine i industrije. Možemo ih svrstavati prema ekonomskim funkcijama, vrsti prometa, namjeni, geografskom položaju itd.

Prema vrsti prometa možemo ih svrstati u putničke, ribarske, industrijske, turističke i dr.

Turistička je luka specijalizirana. U njoj se obavlja promet nautičkih turista, pa raspolaže kompleksom suvremeno izgrađenih i opremljenih objekata i uređaja za prihvat, smještaj, održavanje ili zimovanje plovniha nautičkih objekata.

Moramo istaknuti da su *turističke luke primarni objekti nautičkog turizma* (izgrađeni, rekonstruirani, prošireni i modernizirani). Sve to u cilju pružanja kompletnih usluga sudionicima raznih vidova turističke i zabavne navigacije.

Turističke luke čine osnovnu suprastrukturu nautičkog turizma i zabavne navigacije. One su veći ili manji pomorski prostori s tehničkim centrima na obali i moru.

U njima se obavljaju razne turističko-pomorsko-nautičke aktivnosti u svrhu realiziranja različitih ciljeva (pasivne dokolice, odmora, zabave, športa, relaksacije, uživanja u ambijentu i sl.) s jedne strane i s druge strane one su pomorski akvatorij i središta za pružanje receptivnih (privezi i zimovanja), održavanje prometnih, proizvođačko-servisnih, ugostiteljsko-uslužnih, trgovinskih i drugih usluga i poslova u odnosu na sudionike u nautičkom turizmu i plovnim jedinicama, sve u cilju zadovoljavanja potreba i zahtjeva turista, te stvaranju profita - tj. dohotka koji ostvaruje organizator.

Ulaganja u turističke luke su prioritetna u nautičkom turizmu. Stoga se funkcije turističkih luka dijele u dvije osnovne grupe:

1 JADREŠIĆ, V. (1978.): Nautički turizam, str. 31-33.

a) ekonomska funkcija,

- prometna funkcija (prijenos osoba, dobara i sredstava pomoću plovnih objekata),
- pomorski promet,
- cestovni promet,
- trgovačka funkcija (trgovina na malo, roba široke potrošnje, roba luksuzne potrošnje, roba specijalizirane potrošnje),
- duty free (bescarinsko područje),
- razne druge komercijalne aktivnosti (prodaja, zastupništvo, najam plovnih jedinica i dr.),
- servisno (uslužna) - proizvodna funkcija - (popravci održavanja plovnih jedinica, gradnja novih objekata za nautički turizam u specijalnim turističkim lukama i brodogradilištima) djelatnost,
- ostale tercijarne (uslužne) funkcije.

b) društvena funkcija se očituje kroz pasivnu i aktivnu dokolicu, rekreaciju, odmor, kulturne komponente, zabavu i šport, zdravstvene usluge i liječenje, sociološke i političke komponente, te razne druge oblike ugođaja i rekreacije.

3. **PODJELA, OBILJEŽJA I KRITERIJI ZA IZBOR LOKACIJE NAUČIČKO-TURISTIČKIH LUKA**

S obzirom na ulogu i funkciju koje imaju u nautičko-turističkom prometu, nautičko-turističke luke dijelimo na:

- primarne,
- sekundarne i
- ostale nautičko-turističke luke.

U primarne nautičko-turističke objekte ubrajamo turističke luke tipa **MARINA**.²

U sekundarne nautičko-turističke objekte-luke ubrajamo male luke i lučice, yachting klubove i klubove za športove na vodi.

U ostale nautičko-turističke lučke kapacitete ubrajamo sidrišta, pristaništa, zimovnike, manje uvale, radionice u manjim priobalnim ili otočnim centrima i sl.

2 Etimološki riječ "Marina je talijanskog porijekla, a znači "sliku na kojoj je prikazano more, predjel uz obalu, luka s brodovima i sl." (Opća enciklopedija, 1971-72.). Marina je "dominirajući tip luke koji služi u nautičko-turističke svrhe i predstavlja niz različito povezanih, atraktivnih i korisno-uslužnih elemenata za sudionike u zabavnoj navigaciji, odnosno nautičkom turizmu." (Prema Jadrešić, V. isto djelo, str. 38.

3.1. Turistička luka tipa MARINA

Turistička luka tipa MARINA je danas ne samo najkompleksniji objekt nautičke receptive već je mjesto na kojem se nudi komoditet modernog života u svim domenama, športovima, odmoru, rasonodi i tome slično.³

Suvremena marina dakle pruža vlasnicima plovila brojne sadržaje koji zadovoljavaju probirljive zahtjeve i želje.

Marine su, zapravo, krajnji domet nautičko-turističke receptivne ponude.

Posjeduju niz funkcija ekonomskih i društvenih. Objedinjuju širok spektar djelatnosti, počevši od uslužnih, trgovačkih, tehničkih, pa do rekreacijskih, športskih, društvenih itd.

Opća funkcija marina je proširenje, produženje i obogaćivanje turističke sezone i sveukupne turističke ponude na moru i obali.⁴

No, potrebno je lučiti marine od ostalih turističkih luka. Iako među njima ima sličnosti, ipak te sličnosti nisu presudne. Marine su slične lukama u operativnom dijelu, ali ostali sadržaji, objekti djelatnosti i funkcije ih bitno razlikuju i razdvajaju.⁵

Velike su razlike među marinama. Ali njihov dosadašnji razvitak, izgradnja i opremanje ukazuju na sadržaje tj. usluge koje uvijek moraju biti zastupljene i kao takve su vrlo bitne. Riječ je o slijedećim uslugama:

- *usluge veza*,
- *direktne usluge* (parking automobila, priključci na električnu energiju, vodu, telefon, odlagalište smeća, administrativne usluge, usluge u davanju pomoći, sigurnost, informacije i dr.),
- *indirektne usluge* (radionice, liftovi, istezališta, prodavaonice prehrambenih proizvoda, specijalizirane prodavaonice, prodavaonice rezervnih dijelova itd.),
- *pomoćne usluge* (receptivne, uslužne, infrastrukturne, zabavne i sl.)

Međutim, jasno je da marina u sastavu velikog nautičkog centra, osim standardnih sadržaja na kopnu i vodenom akvatoriju, mora posjedovati niz prostora, objekata, opremu, kadrove za sve oblike i vrste športskih, odnosno rekreacijskih aktivnosti.

Opremljenost luksuzne marine mora biti u skladu s njezinim posebnim funkcijama. To znači da ona mora posjedovati sadržaje koji će zadovoljiti zahtjeve suvremene nautičke klijentele. U dodatne sadržaje

3 Isto djelo, str. 155.

4 Isto djelo, str. 155.

5 LUKOVIĆ, T. (1995.): Marketing-koncepcija razvoja nautičkog turizma, Split, str. 191.

možemo uključiti: male športske zračne luke, kasina, superluksuzne apartmane, golf igrališta i sl.

3.2. Karakteristike, izgradnja i lokacija turističkih luka tipa "marina"

Marine se ne razlikuju samo po obilježjima koja su često različita i specifična (izgradnja, smještaj-lokacija, karakterističan dizajn, izgradnje, smještajnih kapaciteta). Razlike su uočljive i na pojedinim prostorima Mediterana, a da i ne govorimo o američkom i europskom (mediteranskom) tipu izgradnje kapaciteta.

Smještajne kapacitete u američkim marinama obično predstavljaju kuće s najsvremenijim dizajnom građene odvojeno i prepoznatljivije po stilu i opremi - suvremeno opremljeni apartmani. Europski pristup izgradnji smještajnih kapaciteta nije arhitektonski jedinstven. Prisutni su svi stilovi izgradnje, od visokih stilova gradnje, piramidalnih, do terasastih oblika, što sve stvara određenu prostornu i vizuelnu raznolikost.

Ne razlikuje samo vizuelni efekt marine na Sredozemlju. To je često i opseg sadržaja i usluga koje nudi svaka marina ponaosob. Tako je veoma velik i širok raspon izgradnje broja vezova između pojedinih marina. On se kreće od 50 m do 1.800, s tim da se najčešće grade marine s 300, 400 ili 500 vezova.

Izgradnja vezova je raznolika. Ovisi o morfološkim osobinama priobalja i otoka u čijim je sinklinalnim udubljenjima najčešće i locirana. Grade se različiti vezovi, razina mora nije svugdje ista, što vrijedi i za posebnosti akvatorija. Različiti su kriteriji u pristupu izgradnje parking prostora za svaki vez, tj. plovni objekt.

Atraktivni elementi prirode su također jedan od brojnih činitelja atraktivnosti marina i presudni su za njihovu međunarodnu reputaciju.

Konkurentna sposobnost marine je veća, ukoliko se svi prirodni resursi nalaze u njezinoj blizini ili se ona sama nalazi u takvom zaštićenom prirodnom okruženju.

No, reputaciju marina čine i brojni ostali faktori: kvalitetna opskrba, dobra prometna povezanost, zabavno-atraktivni punktovi (kockarnice, okupljanje jet set-a i sl.).

Sve nabrojeno je bitan činilac u stvaranju reputacije, privlačnosti i imagea marine.

Međutim, ako se generalizira, može se reći da u marinama postoji smišljen splet sadržaja i funkcija s jasno definiranim odnosima i ulogama. Marine ustvari, objedinjuju različite atraktivnosti, ali i različite aktivnosti, u cilju boljeg i adekvatnijeg zadovoljavanja potrebama posjetilaca-korisnika.

Nautičko-turističke luke-marine međusobno se razlikuju po sadržajima i po kriterijima izbora lokacije. Međutim, profil nautičko-turističke luke-marine, iako većina njih imaju čitav niz različito povezanih atraktivnih i lukrativnih elemenata, je prepoznatljiv, jer većina njih je locirana uz:

- *hotelske, turističke, povijesno-urbane, mondenske turističke centre i gradove;*

- uz relativno *urbanizirana područja* tj. u blizini naselja, te često ulaze u šire i dublje turističko-rekreativne prostore, stvarajući nautičko-turističke komplekse kao što su nautičko-turistička naselja, nautičko-turistički parkovi i sl.⁶

Ovakva lokacija marina je u stalnoj ekspanziji, a investicije su velike.

Međutim, postoji čitav niz izgrađenih marina u

- *neurbaniziranim*, izoliranim područjima, pa čak i u sklopu nacionalnih parkova.

Marine locirane u urbaniziranim područjima u sklopu postojećih naselja, kao i marine smještene u relativno urbaniziranim područjima u neposrednoj blizini naselja raspolažu odgovarajućom nautičko-turističkom *ponudom*, pa je njihov profil visokog standarda (širok pojam) u što ubrajamo; (sve što suvremena marina treba pružiti nautičko-turističkoj klijenteli)⁷

- smještaj u hotelima visoke kategorije (pretežno "A" i visoke "B" kategorije),

- suvremeno izgrađenu infrastrukturu u okviru objekata za smještaj i kapaciteta za vezove, spremišta, radionice i sl. tj. sve ono što se odnosi na plovne objekte,

- organiziranu kompletnu uslugu i organizaciju svih službi (iznajmljivanja, opskrba, rekreacija, zaštita, informacije i sl.).

Postavimo li pitanje, zbog čega nautički turist dolazi u turističku luku - tipa "marine", možemo uočiti da su motivi i zahtjevi samih nautičara različiti:

- smještaj posjetilaca i korištenje hotelskih objekata u marini, privez plovnog objekta (veza, opskrba gorivom, namirnicama, vodom, mijenjanja valute);

- radovi na plovnjoj jedinici (od izvlačenja, popravka, adaptacije, rekonstrukcije) do kupovine novih dijelova ili plovne jedinice,

6 ČOLDAROVIĆ, O. (1992.): Marine na području Jadranske obale i njihove socijalno-ekološke posljedice. Socijalna ekologija. Časopis za ekonomsku misao i sociologijska istraživanja okoline, Vol.1. No. 1. str.51-60.

7 Strategija prostornog uređenja RH, 4. Prostorno razvojna i planska usmjerenja, Zavod za prostorno planiranje, Zagreb, 1996. str.93.

- odmor-predah, rekreacija, šport, zabava, noćni život, poduzimanje dužih ili kraćih izleta i razgledavanje u okolici i upoznavanje s povijesnom baštinom,

- traženje zaklona za nevremena i pružanje zdravstvene pomoći i informacija,

- uzimanje plovne jedinice u charter, tečajevi jedrenja ("Adriatic Nautical Academy" - Kornati), plovidbe u flotili,

- pripremanje i uređenje broda za plovidbu ili pak ostavljanje plovne jedinice na čuvanje, odnosno zimovanje (na vezu, otvorenom ili u hangaru), privremeno ili preko godine, itd.

Postoje još brojni motivi dolaska, a oni su u svezi s potrebama nautičara u datim prilikama, te mogućnosti i kapacitetima marine da zadovolji potražnju nautičara.

3.3. Kriteriji za odabir lokacije marine

Lokacija i izgradnja nautičkih objekata - luka predstavljaju iznimno složen proces, posebice zbog izbora mjesta, izgleda nautičko-turističkog objekta koji se mora arhitektonski skladno uklopiti u krajolik i u sadržaj prostora kojim je nautičko-turistički objekt okružen.

Glede toga potrebno je zadovoljiti predviđene kriterije.

Izbor smještaja marine na kopnu ili moru bitan je i presudan kako za poslovanje marine, tako i za okolni prostor.

Bez obzira na društveno, gospodarsko i političko ustrojstvo u pojedinim prirodnim prostornim cjelinama, preliminarno određivanje mreže marina treba izraditi u okviru adekvatnih prostornih planova, poštujući određene kriterije.

Od bitnih i važnih kriterija treba uzeti u obzir:

- prirodno-geografska i hidrografska obilježja te, ambijentalne osobine prostora,

- geološke, hidrološke, hidrobiološke i seizmološke karakteristike,

- dostupnost prostora na kopnu i moru, te mogućnost njegovog proširenja,

- pristupačnost i naznačenost mjesta, te prometnu povezanost,

- mogućnost opskrbe i uključivanje u gospodarsku strukturu regije, te

- ekološku bilancu.⁸

Veličina morskog (vodenog) akvatorija za izgradnju marine je bitan element, a ovisi o priobalnom reljefu, tj. planiranoj izgradnji kapaciteta. No, u okviru uspješne organizacije poslovanja marine potrebno je osigurati isto

8 ŽABICA, T. (1996.): Nautički turizam, str. 54-55.

onoliko obalnog prostora kolik je akvatorij marine. To se posebice odnosi na marine locirane izvan urbaniziranog područja. Jer u okviru obalnog prostora marina će inicirati određene sadržaje dopunskih djelatnosti i time omogućiti bolje korištenje osnovnih kapaciteta. Sve će to doprinijeti gospodarsko-društvenom razvitku marine i regije, a u određenom vremenu će definirati vrstu, namjenu i kapacitet objekta.

Većina nautičko-turističkih objekata - marina trebala bi po svom izgledu i broju vezova za prihvat i boravak plovnih jedinica imati optimalne kapacitete koji bi se uklapali u opći izgled i veličinu prostora.

Kapaciteti bi trebali iznositi između 150 do 600 vezova. Ni u kojem slučaju ne bi trebali kopirati "velike" turističke luke na Mediteranu čiji kapaciteti dosežu i do 6.000 vezova.

Dakle, potrebno je definirati i dimenzionirati svaki objekt-marinu pojedinačno, kako bi se on u sklopu postojećih urbanističkih planova mogao prostorno uklopiti. Time ne bi dovela u pitanje narušavanje prirodne ravnoteže u prostoru i ekološkom ambijentu.

4. STANJE UKUPNE MATERIJALNE OSNOVE NA JADRANSKOM PROSTORU HRVATSKE

Geografsku zbilju hrvatskog prostora značajno određuje prostorno maritimno proćelje (31 067,19 km²),⁹ kao element dubokog prodora jadranskog mora u europsko kopno.

Razvedenost obale i otoka s mnogobrojno zaštićenim zaljevima i uvalama pogodnim za pristajanje ili sidrenje turističkih plovila uz povoljne klimatske i oceanografske uvjete, te uz vrijedne ambijentalne kulturno-povijesne sadržaje, hrvatsku jadransku obalu s obzirom na mogućnosti razvoja nautičkog turizma čine jedinstvenom u Europi.

Obale hrvatskog Jadrana pripadaju reljefno najrašćanjenijim obalama svijeta. Hrvatska raspolaže sa 5.835,3 km, ili 74% ukupne duljine obale Jadrana (7.912,0 km) i obuhvaća 4.058 km, ili 97,2% otočnog jadranskog arhipelaga. (RIĐANOVIĆ, J. - BIĆANIĆ, Z. (1993.).

Nautički turizam na jadranskom prostoru je jedan od mladih selektivnih oblika turističkog privređivanja. Počeci nautičkog turizma i trendovi njegova rasta nisu bili na odgovarajući način praćeni izgradnjom kapaciteta za organizirani prihvat nautičara. Osnovne limitirajuće faktore treba tražiti u:

9 RIĐANOVIĆ, J. - BIĆANIĆ, Z.: Hrvatski Jadran i novi teritorijalni ustroj, Acta geographica Croatica, Vol. 28, Zagreb, str. 91.

- izostanku sveobuhvatnih planova razvoja i dugoročne poslovne politike,
- nestimulativnoj kreditnoj politici, u
- zakonski nereguliranoj mogućnosti korištenja ino-kapitala (avans ulaganja u marine, time-share i sl.),
- pravnoj regulativi u nautičko-turističkoj ponudi,
- u zapostavljenosti otoka koji su trebali biti osnova nautičko-turističke ponude u planiranom vremenu i razvoju.

Stanje ukupne materijalne osnove, tj. nautičko-turistička ponuda nije mogla u pojedinim razdobljima zadovoljiti nautičko-turističku potražnju.

BROJ IZDANIH ODOBRENJA ZA PLOVIDBU STRANIH PLOVILA U OBALNOM MORU REPUBLIKE HRVATSKE PREMA ZASTAVI I VRSTI PLOVILA ZA 1985, 1990, 1992, 1996 i 1998. GODINU

Tablica 1.

OPIS	1985	1990	1992	1994	1996	1998
UKUPNO	57 867	58 189	23 019	29 852	34 387	41 445
Prema zastavi plovila						
Austrija	9 654	9 170	4 566	5 463	6 139	7 601
Francuska	653	537	60	73	131	227
Italija	13 800	17 135	7 543	9 238	10 070	11 858
Nizozemska	831	976	217	287	346	320
Njemačka	29 290	27 124	8 790	12 743	13 942	15 738
Skadinske zemlje	-	905	156	75	145	102
Slovenija	-	-	768	1 108	1 923	2 656
Švicarska	403	379	135	109	206	223
Velika Britanija	1 425	425	127	85	170	313
Ostale zemlje	1 811	1 538	657	671	1 315	2 407
Prema vrsti plovila						
Motorne jahte	15 573	15 094	6 172	6 222	8 571	10 170
Jahte na jedra	3 170	4 628	5 224	4 207	5 552	6 155
Ostalo	39 124	38 467	6 855	19 423	20 264	25 120

Izvor podataka: Statistički ljetopis 1993. i 1999. Pripoćenje Državnog zavoda za statistiku RH 1994, 1996. godina

Nautičko turistička potražnja je rasla u razdoblju do 1990. godine (vidi tablicu 1.). Zbog rata dolazi do pada potražnje (pad veći od 50%

uplovljavanja). Ali posljednjih godina dolazi do značajnijeg rasta (1998. godina 41 445 uplovljavanja) i za očekivati je da će se uskoro dostići predratna razina.

Trendovi rasta nautičkog turizma nisu bili na odgovarajući način praćeni izgradnjom kapaciteta za organizirani prihvat nautičara. Razvoj nautičkog turizma na jadranskom i otočnom prostoru Hrvatske mogli bismo podijeliti u dvije faze; prva do 1984. godine, i druga faza od 1984. godine - izgradnja lanca ACI marina.

Do 1984. godine izgrađeno je 19 marina s 4.466 vezova u moru, a od 1984. godine do 1990. godine još 20 marina s 5.814 vezova u moru. Najveći skok je ostvaren u 1985. godini izgradnjom 16 ACI marina. Do 1990. godine izgrađene su još 4 marine, od kojih su dvije u sustavu ACI-ja. Tako je do 1990. godine izgrađeno 39 marina s 10.280 vezova u moru.

Danas je od ukupno 41 izgrađene marine na hrvatskom jadranskom prostoru, 21 u ACI-jevom sustavu nautičkog turizma koji raspolaže s oko 5.630 vezova u moru, te 1.655 mjesta na kopnu.¹⁰

10 VUKČEVIĆ, M. i DOVEČAR, R. (1996.): Izgradnja nautičkog turizma kao sustava u Županiji istarskoj, Znanstveni i stručni skup. Turizam u Hrvatskoj na prijelazu stoljeća, Zbornik radova FTVT - Dubrovnik, str. 339 i 340.

KAPACITETI LUKA NAUČIKOG TURIZMA REPUBLIKE HRVATSKE U 1999. GODINI

Tablica 2.

O P I S	I Z N O S
Površina akvatorija, m ²	1,786.591*
Vezovi ukupno	12.437
od toga za plovila dužine:	
do 6 metara	2.005
6 - 8	2.004
8 - 10	2.741
10 - 12	2.352
12 - 15	2.417
15 - 20	704
preko 20 metara	214
Dužina razvijene obale za privez plovila, m	40.598
Prostor za smještaj plovila na kopnu, broj mjesta	7.227
Ukupna površina prostora na kopnu, m ²	487.883
od toga natkriveni prostor (hangari), m ²	4.702

Izvor podataka: Državni zavod za statistiku, 1998. Zagreb.

*Temeljem Ugovora o koncesiji pomorskog dobra za gospodarsko korištenje luka nautičkog turizma (luke posebne namjene) podaci o površini akvatorija i prostora na kopnu, u nekim lukama nautičkog turizma, povećani su u odnosu na 1998. godinu.

Izgradnja marina na području Jadranske obale je pothvat koji je obilježio proteklih dvadeset godina razvitka hrvatskog turizma, kako po opsegu materijalne izgradnje i investicija, tako i po krupnim izmjenama u nautičko-turističkoj ponudi.

Takva orijentacija i rekonceptualizacija ideja o nautičkom turizmu i njegovoj revitalizaciji, intenzifikaciji i novim ulaganjima, nositelj je kompleksne ideje o specifičnim oblicima razvitka turističkog gospodarstva tipa nautičkog turizma.

ZAKLJUČAK

Jedan od osnovnih-primarnih materijalnih činilaca u nautičkom turizmu su turističke luke-marine koje čine osnovu nautičko-turističke ponude. Turistička luka je specijalizirana i u njoj se obavlja promet

nautičkih turista. Raspolože sa složenom suvremeno izgrađenom i opremljenom infrastrukturom za prihvata, smještaj, održavanje ili zimovanje plovniha nautičkih objekata.

Turističke luke čine osnovnu suprastrukturu nautičkog turizma i zabavne navigacije. No, moramo istaknuti da su one primarni objekti nautičkog turizma (izgrađeni, rekonstruirani, prošireni i modernizirani). U njima se obavljaju razne turističko pomorsko-nautičke aktivnosti glede ostvarivanja različitih ciljeva (pasivne dokolice, odmora, zabave, športa, relaksacije, uživanja u ambijentu i sl.) s jedne strane i s druge strane luke su pomorski akvatorij i središta za pružanje raznih receptivnih i dr. usluga sudionicima u nautičkom turizmu i plovnim jedinicama.

Ulaganja u materijalnu osnovu su prioriteta, jer se preko nautičko-turističkih luka ostvaruje ekonomska i društvena funkcija. Trendovi rasta nautičkog turizma nisu bili na odgovarajući način praćeni izgradnjom kapaciteta za organizirani prihvat nautičara, izuzmemo li izgradnju ACI marina u drugoj polovici 1980-ih godina

S obzirom na značaj i mogućnosti nautičkog turizma, potrebno je i dalje istraživati obilježja i moguće lokacije, te stvarati uvjete za privlaćenje kapitala u izgradnji marina. Na taj način bi se s jedne strane povećala nautičko-turistička ponuda koja bi mogla podmiriti rastuću potražnju, dok bi se s druge strane oplemenjivala ukupna turistička ponuda Hrvatske.

LITERATURA

- ČOLDAROVIĆ, D. (1992.): Marine na području jadranske obale i njihove socijalno-ekološke posljedice. Socijalna ekologija, časopis za ekološku misao i sociološka istraživanja okoline, Vol. 1. N.o 1.
- JADREŠIĆ, V. (1978.): Nautički turizam, Pedagoška akademija, Zadar.
- LUKOVIĆ, T. (1995.): Marketing-koncepcija razvoja nautičkog turizma Hrvatske, Split.
- Opća enciklopedija, 4. tom (1971-72.), Leksikografski zavod, Zagreb.
- Priopćenje Državnog zavoda za statistiku Republike Hrvatske, 1994, 1996. i 1999. godina.
- RIĐANOVIĆ, J. - BIĆANIĆ, Z. (1993.): Hrvatski Jadran i njegov teritorijalni ustroj. Acta Geographica Croatica, Vol. 28. Zagreb.
- Statistički ljetopis 1993. i 1999.
- Strategija prostornog uređenja Republike Hrvatske - Nacrt prijedloga 4. Prostorno razvojna i planska usmjerenja, Ministarstvo prost. plan., Zavod za prost. planiranje, Zagreb 1999.

VUKČEVIĆ, M. - DOVEČAR, R. (1996.): Izgradnja nautičkog turizma kao sustava u Županiji istarskoj, Znanstveni i stručni skup, turizam u Hrvatskoj na prijelazu stoljeća, Zbornik radova FTVT - Dubrovnik.

ŽABICA, T. (1996.): Nautički turizam, FTVT, Dubrovnik.

Tonko Žabica, Ph.D.

Professor

Faculty of Tourism and Foreign Trade Dubrovnik

IMPORTANCE OF MATERIAL BASIS IMPROVEMENT FOR THE DEVELOPMENT OF THE NAUTICAL TOURISM

Summary

Socio-economic condition is an important factor for the development and improvement of the nautical industry, especially when connected to the economic basis and construction.

Economic basis and construction implies erection of buildings and reconstruction and modernization of marinas, as a basic factor in the nautical offer. Location, erection of a nautical center and the classification is also an important factor in the nautical offer, as a marina represents final range in the nautical-tourist receptive.

Key words: nautical tourism, economic basis, nautical offer, coast, tourist port

JRL classification: L83, Q25